

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

OBĚŤ TRESTNÉHO ČINU S POŠKOZENÍM ZDRAVÍ

Bakalářská práce

Autor práce: Lucie Jakschová
Vedoucí práce: JUDr. Daniel Prouza, Ph.D.
Datum odevzdání práce: 22. května 2008

ABSTRACT

In the penal code, the legal regulations related to the protection of personality rights applying to the life and health protection are the most relevant. Life and health are values of extraordinary importance and therefore both intentional and unintentional crimes are punishable. The thesis is concerned about crime victims who sustained bodily harm and the possibilities to set up a claim to win compensation. In it, the classification of crime victims from various aspects is given and the current problems from the victim's point of view are surveyed.

The victim's adequate status in the justice system and the penal code is also treated. The issue of crime prevention is dealt with, and tactics how to avoid the role of a victim and how to reduce risks by implementing preventive measures are described.

The thesis is a quantitative analysis of judicial records of the regional Court of Law in České Budějovice. The judicial records document criminal cases when the offender committed a bodily harm crime according to § 221 of the penal code. The research was also focused on the circumstances of the crime commission, such as presence of alcohol or aggression.

Key words: victim, offender, damage, crime, victimology

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Oběť trestného činu s poškozením zdraví vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

V Českých Budějovicích, dne 30. dubna 2008

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Danielu Prouzovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce a Mgr. Michalu Kubánkovi, předsedovi senátu Okresního soudu České Budějovice za odbornou pomoc.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1. SOUČASNÝ STAV.....	8
1.1 OBĚŤ JAKO SUBJEKT A OBJEKT VIKTIMOLOGICKÉHO ZKOUMÁNÍ.....	8
1.2 KLASIFIKACE OBĚTI.....	8
1.2.1 Přímá (primární) oběť.....	8
1.2.2 Nepřímá (sekundární) oběť.....	9
1.2.3 Anonymní oběť.....	9
1.2.4 Oběť „ s povinností odpustit“.....	9
1.2.5 Mnohočetná oběť.....	10
1.2.6 Oběť predestinovaná.....	10
1.2.7 Survivor.....	10
1.3 ČLENĚNÍ OBĚTI PODLE CHARAKTERU TRESTNÉHO ČINU.....	10
1.3.1 Hledisko kriminologické.....	11
1.3.2 Hledisko kriminalistické.....	11
1.3.3 Hledisko participace oběti, tedy „míry zavinění“.....	11
1.3.4 Hledisko interakce pachatel-oběť.....	12
1.3.5 Hledisko chování oběti.....	12
1.4 TYPOLOGIE OBĚTI, VYBRANÉ TYPOLOGICKÉ PŘÍSTUPY.....	13
1.5 DŮSLEDKY TRESTNÉHO ČINU PRO OBĚŤ.....	14
1.6 KRIMINOLOGIE A JEJÍ HISTORIE.....	15
1.7 PŘÍKLAD SPECIFIKA KONKRÉTNÍHO TRESTNÉHO ČINU S UBLÍŽENÍM NA ZDRAVÍ – OBĚŤ DOMÁCNÍHO NÁSILÍ.....	15
1.8 UBLÍŽENÍ NA ZDRAVÍ, OBĚŤ S POŠKOZENÍM ZDRAVÍ.....	17
1.8.1 Odškodňování obětí trestného činu.....	19
1.8.2 Peněžitá pomoc obětem od státu, zákon o poskytnutí peněžité pomoci.....	21
1.8.3 Případy, na které se pomoc nevztahuje.....	23
1.8.4 Doklady, které musí poškozený předložit pro uplatnění svých nároků.....	23
1.8.5 Rozvoj viktimologického poradenství v České republice.....	24
1.8.6 Organizace pro pomoc obětem v České republice.....	25

1.9 POMOC OBĚTEM V EVROPĚ.....	25
2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY.....	29
3. METODIKA.....	30
3.1 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU.....	30
3.2 SBĚR DAT.....	30
4. VÝSLEDKY.....	31
4.1 ANALÝZA SPISOVÉHO FORMULÁŘE.....	31
4.1.1 Druh trestné činnosti.....	31
4.1.2 Uložené tresty.....	32
4.1.3 Poučení poškozených o jejich právech.....	33
4.1.4 Náhrada škody.....	33
4.2 PŘÍTOMNOST ALKOHOLU V KRVI PACHATELE PŘI PÁCHÁNÍ TRESTNÉHO ČINU.....	35
4.3 MÍSTA PÁCHÁNÍ TRESTNÝCH ČINŮ.....	36
5. DISKUSE.....	37
6. ZÁVĚR.....	39
7. KLÍČOVÁ SLOVA.....	41
8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	42

ÚVOD

Trestní zákon staví ochranu života a zdraví na čelní místo mezi ostatními ustanoveními na ochranu osobnosti. Život a zdraví člověka jsou hodnoty zcela mimořádného významu, a jednání jak úmyslné, tak z nedbalosti je trestné. Objektem trestného činu je lidské zdraví, tj. normální funkce tělesných orgánů, potřebné k obvyklé činnosti. Předmětem útoku je člověk. Po objektivní stránce je třeba rozlišovat dvojí stupeň ublížení na zdraví: ublížení na zdraví a těžkou újmu na zdraví.

Zvolené téma této bakalářské práce, ve které se zaměřuji především na první stupeň, neboť předmětem výzkumu jsou trestné činy spáchané jen podle paragrafu 221 trestního zákona, nebo současně s tímto paragrafem dalšími doprovodnými trestnými činy, kdy se nejčastěji jedná o výtržnictví a útok na veřejného činitele je v současné době stále více aktuální, protože počty násilných trestných činů neklesají. Na ochranu práv a zájmů oběti je sice kladen větší důraz než v minulosti, stále ale mají oběti mnoho povinností, s kterými si často nevědí rady. Od orgánů činných v trestním řízení se základní informace sice dozvedí, ne každý se v nich však vyzná.

Problematikou obětí trestných činů se zabývá věda zvaná viktimologie. Tato práce je nejen vypracování poznatků o tom, jak a zda se lze vyhnout roli oběti a preventivními opatřeními snížit riziko ohrožení, ale i o přiměřené postavení oběti v systému spravedlnosti a trestního práva. Pro svůj výzkum jsem použila kvalitativní metodu, neboť jsem zvolila techniku sběru dat, kde analyzuji údaje a informace ze soudních spisů z let 2002 až 2004 při kterých došlo právě k porušení paragrafu 221, kdy horní hranice trestu odnětí svobody je dvě léta. Nejdůležitějšími právními úpravami, podle kterých je bakalářská práce koncipována, jsou Trestní zákon a trestní řád a Zákon o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů.

1. SOUČASNÝ STAV

1.1 OBĚŤ JAKO SUBJEKT A OBJEKT VIKTIMOLOGICKÉHO ZKOUMÁNÍ

VII. kongresem OSN o prevenci zločinnosti a zacházení s provinilci, konaném v Miláně v roce 1985, byla přijata definice obětí trestného činu jako „osob, kterým byla individuálně nebo kolektivně způsobena škoda, tj. újma tělesná a psychická i emocionálního strádání, materiální škoda nebo značná újma na jejich základních právech jednáním nebo opominutím, které je v rozpor s příslušnými trestními zákony, včetně zákonů zakazujících zneužití moci“. [www.bkb.cz]

1.2 KLASIFIKACE OBĚTI

Klasifikací oběti rozumíme jejich členění podle různých kritérií, která se liší v podstatě úhlem pohledu na oběť nebo z titulu vědy, jejíž optikou se na oběť díváme. Přitom je velmi obtížné najít taková kritéria, která by jednoznačným a vyčerpávajícím způsobem rozčlenila systematicky oběti. Proto je uváděno několik dělení podle různých hledisek a autorů. Jejich kombinací s ohledem na každý jednotlivý případ může být zvýšena míra přesnosti viktimologické diagnózy oběti. Ta je pro sociální pracovníky a další pomáhající profese důležitá proto, aby aplikovali co možná nejúčinnější, přiměřené metody, formy a způsoby práce s obětí. Špatně zvolený přístup může namísto pomoci oběti způsobit její sekundární viktimizaci. I když diagnóza v pravém slova smyslu je spíše záležitostí odborníků (psychiatr, psycholog apod.) je úzká spolupráce a součinnost s pomáhajícími profesemi nezbytná. [SOCHŮREK, 2003]

1.2.1 PŘÍMÁ (PRIMÁRNÍ) OBĚŤ

Přímou obětí je ten, kdo utrpí újmu přímo sám. Je například přepaden, zraněn, okraden, šikanován, neprávem vyhozen z práce, pomluven apod. Primární oběť je tedy individuálně určitelná. [ČÍRTKOVÁ, 2000]

1.2.2 NEPŘÍMÁ (SEKUNDÁRNÍ) OBĚŤ

Nepřímou obětí je ten, kdo újmu sám přímo neutrpí, avšak osud primární oběti jako újmu intenzivně prožívá a pociťuje nebo na něho důsledek této újmy dopadá (rodič, partner nebo jiné blízké osoby, přátelé, známí). Sekundárními oběťmi se někdy mohou cítit i velké skupiny obyvatelstva, například po spáchání nějakého zvláště brutálního trestného činu vůči členovi jejich skupiny (rasový útok apod.). [JELÍNEK, 1998]

1.2.3 ANONYMNÍ OBĚŤ

Anonymní oběť je individuálně neurčitelná, například instituce, organizace apod. Konkrétní fyzická osoba není obětí přímo, ale zprostředkovaně. Například při tzv. „vytunelování banky“, daňovém úniku, apod. [SOCHŮREK, 2003]

1.2.4 OBĚŤ S „POVINNOSTÍ ODPUSTIT“

Oběť s „povinností odpustit“ můžeme chápat ve dvou základních rovinách. 1) oběť má k pachateli silný emotivní vztah (partner, rodič, dítě) a to v případě, kdy obětí je někdo z těchto osob sám nebo „je povinen“ odpustit, když někdo z těchto „blízkých pachatelů“ ublížil druhému. Psychologická konstrukce této problematiky je složitá a má tolik podob, že je lze jen velmi těžko stručně popsat. Jako příklad lze uvést oběti domácího násilí či jiné formy agrese v rodinném prostředí, sexuálního zneužívání, hledání omluvy pro trestné jednání svého blízkého atd. 2) oběti z řad profesí, které mají „popisu práce“ zacházení s psychicky anomálními a problémovými lidmi – pomáhající profese, psychiatři, zdravotnický personál, pracovníci sociálních ústavů atd. V této souvislosti je však obtížné zařadit například policisty a vězeňský personál, kde asi povinnosti odpustit budeme hledat obtížně, byť je někdy požadována. Velmi zvláštní pozici pak zauímají duchovní a obecně věřící lidé, kteří mají odpuštění jako součást své víry. [ČÍRTKOVÁ, 2000]

1.2.5 MNOHOČETNÁ OBĚŤ

Touto obětí může být jedinec, který: a) není z psychologického hlediska osobností problémovou (nejde o člověka např. agresivního, konfliktního, podivínského apod.), nežije rizikovým způsobem života, nepohybuje se v rizikových skupinách ani v rizikovém prostředí. Nejčastěji se definování tohoto typu obětí soustřeďuje do oblasti dojmologie a dohadů – nešťastná náhoda, shoda nepříznivých okolností, smůla apod. (V lidovém podání známé „kdyby“). b) je z psychologického hlediska osobností problémovou (jde o člověka agresivního, konfliktního, podivně se chovajícího, zneužívajícího drogy nebo alkohol.), žije rizikovým způsobem života, pohybuje se v rizikových. [srov. ČÍRTKOVÁ, 2000; SOCHŮREK 2003]

1.2.6 OBĚŤ PREDESTINOVANÁ

Za oběť predestinovanou je považován člověk, který se stal opakovaně obětí trestného činu „nikoliv čirou náhodou, nýbrž vlivem určitých osobnostních dispozic, které ho činí v očích pachatele natolik zajímavým, že si ho opakovaně vybere jako terč svého útoku.“ [ČÍRTKOVÁ, 2000]

1.2.7 SURVIVOR

Současná literatura používá zejména v souvislosti s hromadnými neštěstími, katastrofami, případy vzetí rukojmích či únosy pojem survivor. Termín pochází z angličtiny a do češtiny bývá překládán jako oběť, která přežila nebo přeživší (ten, kdo přežil útok pachatele, člověk. Který přežil nehodu, neštěstí atd.) Oběť, která přežila, je spíše nazírána jako člověk poškozený, který v události sehrál pasivní roli, byl slabší. Naproti tomu přeživší, který přežil díky vlastní aktivitě, je vnímán jako člověk statečný, schopný nepodlehout. [www.ok/iksp/kriminologie.cz]

1.3 ČLENĚNÍ OBĚTI PODLE CHARAKTERU TRESTNÉHO ČINU

Členění (nazývané též kategorizace) oběti je v tomto pojetí dáno charakterem trestného činu, jehož je konkrétní člověk obětí. Obvykle se uvádějí:

1.3.1 HLEDISKO KRIMINOLOGICKÉ

a) oběti tradičních trestných činů (násilné, majetkové, mravnostní), b) oběti nových, netradičních a vyšších forem kriminality, zejména organizované kriminality, obchodu s drogami, bílým masem apod., c) oběti nezákonného zneužití ekonomické moci (poškození spotřebitelů, daňové úniky, úplatkářství a korupce. [OSMANČÍK, 1993]

1.3.2 HLEDISKO KRIMINALISTICKÉ

Jedno z kriminalistických dělení oběti násilných trestných činů závisí na zhodnocení místa nálezu oběti. Rozlišuje se oběť: a) pohozená – je zanechána zpravidla na místě činu, pachatel se nesnaží ji ukryt nebo ztížit její identifikaci, b) skrytá – pachatel oběť zahrabává či jinak skrývá, místo nálezu oběti nebývá často místem činu, někdy se snaží ztížit její identifikaci, c) vystavená – je typická pro sexuální devianty, kdy oběť upravují do určité polohy nebo pomocí úpravy oběti „posílají vzkaz či poselství“. Tyto skutečnosti mají, vedle vyšetřujících policistů, velký význam i pro profilujícího psychologa, lze z nich například usuzovat na přítomnost sexuální deviace, typ pachatele apod. [OSMANČÍK, 1993]

1.3.3 HLEDISKO PARTICIPACE OBĚTI, TEDY „MÍRY ZAVINĚNÍ“

Pojem vina zde nelze chápat ve smyslu trestně právním a určitý podíl oběti na vzniku trestného činu nesnímá z pachatele vinu ve smyslu trestně právním. Rozlišení oběti podle Mendelsohna: a) úplně nevinná oběť, b) oběť s malým podílem viny, c) oběť se stejným podílem viny jako pachatel, d) simulující nebo imaginární oběť. J. Zapletal zase uvádí Holystovo třídění oběti, a to podobně jako další autoři podle „míry zavinění“ oběti: 1) oběti, které si zavinily svou viktimizaci, a to: a) individuálně (oběť-provokatér), b) příslušností k rizikové skupině, která je společností hodnocena negativně (prostitutky), 2) oběti, které nezavinily svou viktimizaci a) individuálně (občan okradený přesto, že řádně zabezpečil svůj majetek), b) příslušností k rizikové skupině, která je společností hodnocena pozitivně (policista). [OSMANČÍK, 1993]

1.3.4 HLEDISKO INTERAKCE PACHATEL – OBĚŤ

Zde stojí základní otázky uchopení problému oběti a tím i celé viktimologie. Některé otázky pro ilustraci složitosti zkoumaného problému: Proč si pachatel vybírá právě oběť, kterou si vybral (pohlaví, stáří, rasu, barvu vlasů, příslušnosti k sociální skupině)? Je předmětem útoku konkrétní oběť? Jde pachateli o majetek oběti a její osoba nehraje primární roli? Slouží oběť jako zastrašení, výhrůžka? Jaká je role oběti v jeho motivaci? Jakou roli hraje místo, které si pachatel vybral? Chodí tudy nebo je místo náhodné? Je na tom hůře oběť jednoho, avšak závažného trestného činu než oběť několika méně závažných trestných činů? [OSMANČÍK, 1993]

1.3.5 HLEDISKO CHOVÁNÍ OBĚTI

Oběť může svým chováním, vědomě či nevědomě, ovlivnit vznik a průběh trestného činu. Trestné činy, na jejichž vzniku a průběhu se oběť vůbec nijak nepodílí, jsou považovány některými viktimology spíše za výjimku než pravidlo. Oběťmi trestného činu se velmi často stávají lidé, kteří zareagují jinak než pachatel předpokládá. Například obsluha přepadené banky, benzinového čerpadla nebo prodejny klade odpor nebo se pokouší zmáčknout tísňové volání. Někdy se však ze strachu pokusí skrýt nebo utéct. Ať je již motivace chování jakákoliv, pachatel se cítí ohrožen, lekne se a může oběť vážně zranit nebo zabít. (V těchto případech se však spíše mění charakter oběti, například z pouze přepadené a nezraněné na přepadenou a navíc ještě zraněnou či dokonce usmrcenou. To dobře vědí i pachatelé a svoji obhajobu staví na tom, že chtěli jen peníze a nechtěli střílet, natož zabít, což v kontextu řečeného může být i pravda. Podobně může dojít i k tzv. zakrývací vraždě, kdy pachatel neměl primárně úmysl oběť usmrtit, avšak učiní tak ze strachu, že byl obětí poznán nebo, pokud jej oběť zná nebo by mohla identifikovat, obává se prozrazení. Za další rizikové faktory chování oběti se nadále uvádějí: pohyb po tmavých, málo frekventovaných a odlehlých místech, navazování kontaktů s neznámými osobami, vpuštění neznámých osob do bytu, autostop, opilost, špatné zabezpečení (bytu, garáže, auta...), vychloubání se vlastnictvím (cenných předmětů), pohyb v rizikových skupinách (party, gangy), kde

hrozí konkurenční boj, vyřizování účtů, msta atd., pohyb na hraně zákona nebo za ní, agresivní a arogantní chování. [OSMANČÍK, 1993]

1.4 TYPOLOGIE OBĚTI, VYBRANÉ TYPOLOGICKÉ PŘÍSTUPY

Viktimologové, podobně jako vědci mnoha dalších oborů, vytvořili s cílem určitého členění obětí i jejich různé typologie. V psychologii existují příklad známé typologie Kretschmerova, Jungova, Hippokratova atd. (ČÍRTKOVÁ, L.: Policejní psychologie. Portál, Praha 2000). Typologické přístupy a pohledy lze rozdělit na:

- 1) typologie obětí podle trestného činu, který byl na nich spáchán. Z tohoto hlediska se rozlišují: a) oběť přímého fyzického násilí, b) oběti sexuálního násilí, c) oběti s majetkovou újmou, způsobenou vloupáním do soukromí, d) oběti podvodů
- 2) typologie obětí podle reakce na trestný čin: a) oběť s expresivní a kontrolovanou reakcí, b) oběť pasivní, c) oběť aktivní. Nejčastěji používaná typologie podle významného viktimologa E. A. Fattaha: a) zúčastňující se oběť - trestnému činu předchází interakce mezi pachatelem a obětí, oběť ovlivňuje motivaci pachatele nikoliv zanedbatelným způsobem, pachatel a oběť se vzájemně znají (je tomu tak u většiny násilných trestných činů), b) nezúčastňující se oběť – oběť a pachatel se navzájem neznají, před činem nedochází k interakci oběť – pachatel. Oběť začala vnímat až útok, neměla k dispozici nástupové ukazatele nebo je nevnímala, nevěnovala jim pozornost, c) provokující oběť – oběť se sama vystavila nebezpečné situaci tím, že ji vědomě či nevědomě podcenila nebo špatně odhadla pachatele. U těchto obětí jsou obvykle shledány výrazné viktimogenní faktory, d) latentní oběť – u této oběti jsou obvykle přítomny všechny viktimogenní faktory. Oběť není obecně známá a to jak formálně (úřadu, policii), tak neformálně (spolupracovníci, známí atd.). Jde o oběti domácího násilí i sexuálního zneužívání a výzkumy na dospělých dokazují vysokou latenci těchto jevů v jejich životní historii z čehož vyplývá, že policejní a soudní statistiky zachycují pouze nepříliš vysoké procento této problematiky a to nejčastěji u velmi vyhraněných případů (těžká zranění oběti atd.), e) nepravá oběť – pachatel si spletl cíl útoku. Ve vztahu k postiženému můžeme hovořit o tom, že šlo o shodu nešťastných náhod, byl v nepravý čas na nepravém místě. [OSMANČÍK, 1993]

1.5 DŮSLEDKY TRESTNÉHO ČINU PRO OBĚŤ

Každý trestný čin a jeho charakteristiky lze hodnotit a analyzovat z mnoha hledisek. Zde se soustředíme pouze na hlediska určující, z nichž vyplývají důsledky pro oběť: a) hledisko právní – jaký trestný čin byl spáchán, jak je právně kvalifikován, jaký trest byl nad pachatelem vysloven atd. (můžeme jej také hodnotit v rámci stanovení fází jednotlivých oborů forenzní psychologie – vyšetřovací, rozhodovací a vykonávací). Dopadení pachatele znamená pro oběť (i oběti sekundární) ulehčení. V případě dopadení např. sériového sexuálního agresora může jít o celá města i celou společnost. Naopak stresující může být pro oběť setkání s pachatelem před soudem, při rekognici atd., stresující může být i, dle mínění oběti, nepřiměřeně nízký trest pro pachatele, obava z jeho pomsty po propuštění či pomsty jeho rodiny, společníků nebo přátel atd., b) hledisko psychologické – souvisí s hlediskem právním. Patří sem prožitý strach, previktimní osobnost (viz výše), ale i psychologická hodnota ztrát (např. odcizení či rozbití věci, která má pro oběť vysoký emotivní náboj – památka na blízkého člověka atd.). Závažnost psychické újmy nemusí být nutně přímo úměrná závažnosti újmy fyzické. I trestný čin bez zranění nebo relativně lehkým poraněním může mít závažné psychické následky. Podobně tomu je i v případě trestných činů, kdy nedojde k fyzickému kontaktu pachatele s obětí. K závažným psychickým dopadům dochází v těchto případech tehdy, když je zraněn nebo trpí jiný člověk, při vzetí jako rukojmí, jako násilí (nepřímé) pocituje člověk i vloupání do svého domova, c) hledisko kriminologické – o jaký trestný čin jde, je typický pro danou lokalitu, jak je tento druh trestného činu frekventován ve společnosti, jaká je kriminologická diagnóza pachatele a oběti, d) hledisko kriminogeneze včetně průběhu samotného trestného činu, e) hledisko sociální – reakce rodiny, okolí, masmédií, f) hledisko časové – krátkodobé či dlouhodobé účinky a dopady, g) hledisko preventability – jak podobným trestným činům obecně předcházet, (kamerové bezpečnostní systémy, pohyb policejních hlídek), preventivně – výchovné působení (např. varování dětí, aby nesedaly do aut s neznámými osobami, nenechaly se vlákat do domu, h) hledisko reálnosti hrozby – je rovněž široce diskutováno. Jde o známé výhružky bombovými útoky, únosy letadel, držení rukojmí či přepadení s atrapami střelných zbraní nebo granátů. Oběti které

takovýto „útok“ prožily, nejsou vystaveny o nic menšímu stresu než kdyby pachatel měl zbraň skutečnou. Významným sekundárním viktimizačním faktorem může pak být pro oběti i pocit studu, že pachateli na jeho úskok „skočili“. [ČÍRTKOVÁ, 2000]

1.6 KRIMINOLOGIE A JEJÍ HISTORIE

Kriminologie je věda o kriminalitě, o jejích pachatelích a obětech a o její kontrole. Samotné slovo kriminologie je přitom odvozeno od latinského crimen (zločin) a řeckého logos (zde ve smyslu učení). Poprvé tohoto termínu použil francouzský antropolog Topinard v roce 1897. O šest let později se tento název objevil i v názvu Garofalovy knihy „Criminologia“. Jako samostatný vědní obor se kriminologie konstitovala ve druhé polovině 19. století v Itálii, ovšem jejímu vzniku předcházela celá řada prací předních světových myslitelů, kteří se otázkou zločinu zabývali. Po více než stoletém úspěšné rozvoje ve světě je dnes kriminologie uznávána jako samostatná vědecká a pedagogická disciplína. Proces postupné institucionalizace tohoto oboru pokročil natolik, že dnes existuje celá řada kriminologických výzkumných institutů, bezpočet kriminologických učebnic a monografií, kriminologie se přednáší na univerzitách a existují i samostatné kriminologické fakulty. Kriminologie je nauka multidisciplinární. Jako sociálně patologický fenomén má totiž aspekty společenské i osobnostní, a tak kriminologie čerpá své poznatky například ze sociologie, psychologie, psychiatrie, kriminalistiky, pedagogiky, trestního práva, statistiky a dalších oborů. Současně je kriminologie vědou empirickou, neboť zkoumá kriminalitu jako reálný jev. Základním a trvalým úkolem kriminologie je získávání poznatků o kriminalitě a jejích souvislostech. Výsledky kriminologického poznání mají sloužit především zákonodárným orgánům, justičním orgánům a dalším orgánům sociální kontroly. [www.bkb.cz]

1.7 PŘÍKLAD SPECIFIKA KONKRÉTNÍHO TRESTNÉHO ČINU S UBLÍŽENÍM NA ZDRAVÍ - OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Klasická otázka viktimologie zní, zda větší rizika viktimizace pramení pro běžného člověka spíše "z ulice", tedy od cizích pachatelů, nebo od osob blízkých.

V tomto článku půjde o nebezpečné životní partnery – jinak často celkem konformní lidi. Jestliže bychom oběti trestných činů rozdělili podle deliktů, kterými byly viktimizovány (například oběti loupeží, znásilnění, krádeží, podvodů atd.), pak by osoby týrané svým partnerem obsadily horní příčku co do četnosti výskytu. Podle empirických šetření postihuje domácí násilí asi 10 % partnerských vztahů. Některé výzkumné zprávy uvádějí podstatně vyšší výskyt. I to je důvodem, proč se současná viktimologie intenzivně zabývá problematikou obětí domácího násilí. Renomovaná univerzitní pracoviště z Evropy i USA spolupracují na zajímavých výzkumných projektech. Také instituce a organizace s přímým kontaktem s oběťmi vyčleňují domácí násilí jako téma hodné zvláštního zřetele. Co se vlastně míní domácím násilím a proč na sebe fenomén domácího násilí přitahuje pozornost kriminálních psychologů? V čem se liší situace obětí tzv. intimního násilí od obětí běžného kriminálního násilí? Domácí násilí je pokládáno za poměrně zvláštní, samostatný fenomén. Mimořádnost přitom neplyne ani tak ze samotného násilí, ale spíš z toho, vůči komu a za jakých psychologických okolností je uplatňováno. Právě tyto příznačné okolnosti jsou zvýrazňovány v pojmech zneužívání partnera (Partner Abuse) nebo intimní násilí (Intimate Violence). Zatímco tyto dva pojmy zůstaly omezeny na stránky odborné literatury, výraz domácí násilí (Domestic Violence) byl rychle zmedializován, a stal se tak oficiální klíčovou formulací používanou při prezentaci a odtajnění problému před širokou veřejností. Faktem je, že jednotlivé výpady i domácí násilí v celku nic konkrétního neřeší a pachatel nepoužívá agresi k cíli či účelu, který by otevřeně deklaroval. Jinak řečeno, domácí násilí není instrumentální ani afektivní (to jest páchané ve stavu silného emocionálního rozrušení), jeho psychologickou kvalitu nejlépe označuje výraz týrání partnera. Problematické chování domácích útočníků nelze uspokojivě vysvětlit ani působením situačních faktorů. Vnější stresy, jako například nedostatek financí, nemusejí hrát žádnou roli, s domácím násilím se setkáváme i u materiálně velmi dobře zajištěných rodin. Také provokace ze strany oběti nepřicházejí v úvahu, jsou dokonce vyloučeny z podstaty věci samé, neboť oběť domácího násilí se vyznačuje tzv. extrémní laskavostí, tj. z násilnického partnera má strach a dělá vše pro to, aby mu vyhověla a udržela co nejdéle klid. Překonaná je

i interakční koncepce, která nahlížela na domácí násilí jako na poruchu partnerské komunikace. Ještě v sedmdesátých letech se předpokládalo, že domácí násilí představuje krizi interpersonálních vztahů dané dvojice. V živých případech domácího násilí se v duchu této koncepce ordinovala podle okolností společná párová psychoterapie či mediování. Usuzovalo se, že domácí násilí lze odstranit psychologickým rozbořením incidentů s oběma partnery a především odhalováním více či méně skrytých motivů chování u útočníka i u oběti. Výsledky byly žalostné. Ukázalo se, že mediování ani párová psychoterapie nevede k poklesu, natož pak k úplnému vymizení domácího násilí v daném vztahu. V současné době převládá názor, že nejpravděpodobnější příčinnou okolností domácího násilí je patřičné osobnostní založení. Tomu odpovídá i alternativní pojem zneužívání partnera, který naznačuje psychologickou podobnost domácího násilí s problematikou zneužívání dětí. V obou jevech hraje totiž osobnost pachatele klíčovou roli, chování zneužívané oběti je z hlediska iniciace násilí podružné, ovlivňuje pouze detaily ve způsobu provedení. Zvláštní pozornost je věnována roli alkoholu v domácím násilím. V současných koncepcích je mu připisována role katalyzátoru, nikoli příčiny násilného dění. Podle některých autorů osoby, které potřebují a chtějí ventilovat své agresivní založení, se záměrně alkoholizují, neboť opilost může později posloužit ke změkčení jejich odpovědnosti za spáchané násilí. Alkoholické opojení funguje jako timing out, ve kterém mohou ventilovat své disociální sklony, neboť později budou omlouvány či vysvětlovány alkoholickým opojením. Skutková podstata domácího násilí se nevztahuje na ojedinělé roztržky či půtky ani na argumentační konflikty mezi partnery, které sklouznou do násilné podoby. Domácím násilím se míní velmi tvrdá a nezdravá podoba partnerských vztahů označovaná jako zneužívání partnera. Z pohledu oběti jde nejdříve o lidskou důstojnost, pak o osobní bezpečí a nakonec o život. [ČÍRTKOVÁ, 2007]

1.8 UBLÍŽENÍ NA ZDRAVÍ, OBĚŤ S POŠKOZENÍM ZDRAVÍ

Ublížením na zdraví trestní zákon rozumí způsobení takového zdravotního stavu (onemocnění, poranění), který znamená porušení normálních tělesných nebo duševních funkcí a znesnadňuje výkon obvyklé činnosti nebo má nepříznivý vliv na obvyklý

způsob života poškozeného a zpravidla vyžaduje lékařské ošetření. Mezi obvyklé projevy takto přechodně změněného zdravotního stavu náleží déle trávající bolesti, nevolnost, horečky, omezení pohybu až upoutání na lůžko, oslabení funkce smyslových orgánů, nespavost, nechut' k jídlu a podobně. Ublížením na zdraví je také podstatné zhoršení zdravotního stavu poškozeného v důsledku jednání pachatele. To, že došlo ke změnám zdravotního stavu musí být objektivizováno lékařskými zprávami nebo znaleckými posudky. Podle § 221 trestního zákona bude ten, (1) Kdo jinému ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi pro výkon jejich povinnosti, b) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání, nebo c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví. (3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt. (1) Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let. (2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi pro výkon jejich povinnosti, nebo b) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání. (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 smrt. [Trestní zákon § 221, 222] Druhým stupněm ublížení na zdraví se rozumí těžká újma na zdraví. Tou se rozumí jen vážná porucha zdraví nebo vážné onemocnění. Za těchto podmínek je těžkou újmou na zdraví a) zmrzačení, b) ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, c) ochromení údu, d) ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, e) poškození důležitého orgánu, f) zohyzdění, g) volání potratu nebo usmrcení plodu, h) mučivé útrapy nebo ch) delší dobu trávající porucha zdraví. Podmínkou pro to, aby fyzická osoba mohla být považována za oběť trestné činnosti, je skutečnost, že jí vznikla v důsledku jednání vykazujícího znaky trestného činu škoda na zdraví. Právě v těchto případech jsou schopnosti takové osoby vlastními silami zvýšit svoji životní úroveň výrazně omezené a pomoc ve formě alespoň určité

zálohy na odškodnění je daleko více aktuální než například u škod na majetku. Zákon v této souvislosti nijak nerozlišuje mezi případy, kdy oběti trestné činnosti je nezletilá osoba, která je zpravidla v péči jiné dospělé osoby, a případy, kdy je v postavení oběti osoba, která svoji výživu a další potřeby musí zajistit vlastními silami. [srov. KRÁL, 1998; BIČOVSKÝ, 1995]

1.8.1 ODŠKODŇOVÁNÍ OBĚTÍ TRESTNÉHO ČINU

Škodu vzniklou ze spáchaného trestné činu by měl především uhradit pachatel. Zákon výslovně nestanoví, zda důvodem neuhrazení škody má být skutečnost, že je nemožné na pachateli náhradu škody vymoci, nebo zda důvod neuhrazení spočívá např. v tom, že oběť neučinila nic tomu, aby náhradu škody domohla. Předchozí neúspěšné vymáhání náhrady škody na pachateli tedy není podmínkou uplatnění nároku na poskytnutí peněžité pomoci. Oběť má naopak možnost požadovat místo odškodnění pachatele peněžitou pomoc od státu, případně oba nároky uplatňovat souběžně. Přesto důvod neuhrazení má pro poskytnutí peněžité pomoci svůj význam. Zvláštní význam pro posouzení, zda škoda byla uhrazena a do jaké výše, má existence případného pojištění a pojistné plnění poskytnuté pojišťovnou z titulu vzniku pojistné události. Otázku, zda se vyplacené pojistné započítává do škody, která má být uhrazena, nelze posuzovat paušálně, ale je třeba ji diferencovat v závislosti na povaze pojistného plnění a právních důsledků, které jsou s jeho výplatou spojeny. Pouze tehdy, jestliže předmětem pojištění je náhrada škody (a v důsledku výplaty pojistného přechází zpravidla právo pojišťovny v rozsahu poskytnutého plnění vymáhat škodu na tom, kdo za ni odpovídá), má výplata pojistného z hlediska nároku na peněžitou pomoc význam, neboť se započítává do úhrady škody na zdraví. (V těchto případech zejména tzv. zákonné pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla, kde částky vyplacené oběti pojišťovnou z titulu zákonného pojištění pachatele je třeba odečíst od částky představující nárok oběti na náhradu škody). Odškodňováním obětí trestného činu se zabývá zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů. Podstatou přijatého zákona je zakotvení podmínek, za nichž stát poskytne finanční pomoc na částečné odškodnění

těch, kterým v důsledku trestné činnosti byla způsobena vážnější újma na zdraví a kteří objektivně nemají možnost v přijatelné lhůtě dosáhnout náhrady škody na pachateli. Zákon je koncipován tak, že na jeho podkladě vznikají právní vztahy mezi státem a obětí. Vztahu mezi pachatelem trestného činu, který odpovídá za způsobenou škodu, a obětí, které přísluší nárok na náhradu škody, se tento zákon přímo netýká. Přijatý zákon vychází z těchto principů: 1) stát bude poskytovat pomoc na odškodnění jen závažnější újmy na zdraví, neboť ta zpravidla představuje závažnou překážku toho, aby poškozený vlastními silami dosáhl stejných životních podmínek, jaké měl před vznikem újmy; 2) stát poskytne pomoc pouze na částečné odškodnění, neboť na oběti lze důvodně požadovat, aby sama aktivně přispěla k odhalení, usvědčení a odsouzení pachatele; 3) při stanovení výše pomoci se vychází z výše neuhrazené škody a přihlíží se k dalším hlediskům, jejichž smyslem je zajistit, aby peněžní prostředky byly poukázány především těm, kteří je vzhledem ke svému věku, pracovní způsobilosti a sociální situaci nejvíce potřebují; 4) zákon obsahuje současně důvody, za nichž stát pomoc neposkytne, aby se předešlo jeho zneužití; 5) pomoc má smysl, pokud bude poskytnuta co nejrychleji – proto i posuzování žádosti musí být co možná rychlé a jednoduché; 6) stát má vůči oběti právo na vrácení vyplacené pomoci, pokud se oběť domohla odškodnění, za stanovených podmínek se stát může práva na vrácení vzdát. Obětí s poškozením zdraví se rozumí fyzická osoba, které v důsledku trestného činu vznikla škoda na zdraví. Podmínkou proto, aby mohla být považována za oběť trestné činnosti, je s ohledem na smysl navrhované úpravy skutečnost, že jí vznikla v důsledku jednání vykazujícího znaky trestného činu škoda na zdraví. Právě v těchto případech jsou schopnosti takové osoby vlastními silami zvýšit svoji životní úroveň výrazně omezené a pomoc ve formě alespoň určité zálohy na odškodnění je daleko více aktuální než například u škod na majetku. Zákon v této souvislosti nijak nerozlišuje mezi případy, kdy obětí trestné činnosti je nezletilá osoba, která je zpravidla v péči jiné dospělé osoby, a případy, kdy je v postavení oběti osoba, která svoji výživu a další potřeby musí zajistit vlastními silami. Ne každá újma na zdraví ovšem zakládá nárok na peněžitou pomoc. Té se může domáhat jen ten, komu byla způsobena vážnější újma na zdraví. Jestliže škoda na zdraví nedosahuje určité hranice, nelze se domáhat ani určité

části peněžité pomoci. Naopak, pro přiznání nároku na peněžitou pomoc není rozhodující, zda újma na zdraví oběti má podobu fyzických nebo psychických potíží, jak dlouho takové potíže trvaly a zda zanechaly nějaké trvalé následky. Není rovněž rozhodující, zda důsledky vznikly ihned po útoku na oběť vykazujícím znaky trestného činu a újmou na zdraví. V případech, kdy trestný čin má za následek smrt, vzniká pozůstalým osobám, které byly na zemřelého odkázány svoji výživou, nárok na náhradu nákladů na výživu a za stanovených podmínek i nárok na náhradu přiměřených nákladů spojených s pohřbem. Při usmrcení vzniká pozůstalým, kterým zemřelý výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat, vůči škůdci nárok na úhradu nákladů na výživu ve formě peněžitého důchodu. [srov. KRÁL, 1998; BIČOVSKÝ, 1995]

1.8.2 PENĚŽITÁ POMOC OBĚTEM OD STÁTU, ZÁKON O POSKYTNUTÍ PENĚŽITÉ POMOCI

Dne 31. července 1997 přijal Parlament České republiky zákon o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a současně provedl některé změny v již platných zákonech, které s přijatou právní úpravou bezprostředně souvisejí. Podstatou přijatého zákona je zakotvení podmínek, za nichž stát poskytne finanční pomoc na částečné odškodnění těch, kterým v důsledku trestného činu byla způsobena vážnější újma na zdraví a kteří objektivně nemají možnost v přijatelné lhůtě dosáhnout náhrady škody na pachateli. Zákon je koncipován tak, že na jeho podkladě vznikají právní vztahy mezi státem a obětí. Vztahu mezi pachatelem trestného činu, který odpovídá za způsobenou škodu, a obětí, které přísluší nárok na náhradu škody, se tento zákon přímo netýká.[KRÁL, 1998] Oběť, která byla přepadena, sražena k zemi, znásilněna, zbita či jiným způsobem vystavena aktu násilí, a které způsobená škoda nebyla uhrazena, může za okolností vymezených zákonem č. 209/97 Sb. dostat od státu peněžitou pomoc. Pokud oběť na následky napadení zemře, mohou peněžitou pomoc dostat pozůstalé osoby, které byly odkázány výživou na zemřelou oběť. Zákon nevylučuje, aby pomoc byla poskytnuta i tomu, kdo se stane obětí trestného činu v zahraničí, splní-li veškeré zákonem stanovené předpoklady. Oběti mohou dostat pomoc v souvislosti: 1) s ušlým výdělkem, 2) s náklady, které jim vznikly v souvislosti s léčením – například léky,

zdravotní pomůcky, náklady na dopravu v souvislosti s léčením a rehabilitací, příbrání cizí osoby pro pomoc v domácnosti nebo při ošetřování [www.bkb.cz]. Při odškodňování se vychází ze základního počtu bodů, kterým bylo v lékařském posudku ohodnoceno společenské ztížení. Částka odpovídající základnímu počtu bodů zjištěnému lékařem se přiměřeně zvýší až na dvojnásobek podle předpokladů, které poškozený ve věku, v kterém byl poškozen na draví, měl pro uplatnění v životě a ve společnosti a které jsou v důsledku poškození omezeny nebo ztraceny. Těmito předpoklady se rozumí zejména možnost uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním a možnost volby dalšího sebevzdělávání. Přitom se nahlíží k tomu, zda jde o muže nebo ženu, a při odstranitelnosti trvalých následků také k upozornění lékaře. [srov. KRÁL, 1998; BIČOVSKÝ, 1995] Za předpokladu, že bodové hodnocení za bolest dosáhne hodnoty alespoň sto bodů, je pomoc vyplacena buď: 1) v paušální částce 25 000 korun, nebo ve výši, která představuje oběti prokázanou ztrátu na výděлку a prokázané náklady spojené s léčením, snížené o součet všech částek, které oběť z titulu náhrady škody již obdržela; pomoc nesmí přesáhnout ve svém součtu částku 150 000 Kč, nebo 2) v paušální částce 150 000 Kč; pomoc nesmí ve svém součtu přesáhnout částku 450 000 Kč, a je-li počet obětí více než tři osoby, poskytovaná částka se u každé oběti přiměřeně krátí. Tato pomoc se poskytuje na základě žádosti oběti jménem státu Ministerstvem spravedlnosti a lze ji podat nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy se oběť dozvěděla o škodě způsobené trestným činem. Peněžité pomoc je nevratná a pouze v případě, že do 5 let dojde k plnění náhrady škody z jiných zdrojů (pachatel, pojišťovna), je příjemce povinen nebo požádán, aby danou částku vrátil. [www.bkb.cz] Podmínkou přiznání pomoci nemusí být existence pravomocného odsuzujícího rozsudku. Pokud by zákon takovou podmínku obsahoval, pak by ve velkém počtu věcí nebylo možné peněžitou pomoc vůbec poskytnout a ve zbytku by taková pomoc byla vyplácena až s velkým časovým odstupem, takže by bylo popřeno její smysl. Žadatel tedy nemusí pro uplatnění nároku vyčkávat výsledku trestního stíhání. Je však třeba, aby učinil v souladu s trestním řádem trestní oznámení. Poskytnutí pomoci by neměla bránit ani skutečnost, že trestní stíhání skončilo vyhlášením zprošťujícího rozsudku vycházejícího z toho, že obviněný není trestně

odpovědný pro nepřičetnost. [KRÁL, 1998]

1.8.3 PŘÍPADY, NA KTERÉ SE POMOC NEVZTAHUJE

1) pokud celková výše bodového hodnocení za bolest nedosahuje alespoň 100 bodů, 2) pokud poškozený neposkytne orgánům činným v trestním řízení potřebnou součinnost, 3) pokud je poškozený stínán jako spoluobviněný, 4) pokud nedá souhlas s trestním stíháním pachatele, 5) pokud požádá o pomoc po uplynutí jednoho roku ode dne, kdy se dozvěděl o škodě způsobené trestným činem. Peněžitá pomoc nenahrazuje platby od jiných institucí a osob (sociální pojištění, důchod, soukromé pojištění, náhrada škody od pachatele). To znamená, že peněžitá pomoc se nevztahuje na případy, kdy byl škoda oběti v plné výši již uhrazena jinými institucemi nebo osobami.[www.bkb.cz]

1.8.4 DOKLADY, KTERÉ MUSÍ POŠKOZENÝ PŘEDLOŽIT PRO UPLATNĚNÍ SVÝCH NÁROKŮ

1) Při dopravní nehodě: Protokol z dopravní nehody, obžaloba, trestní příkaz či rozsudek. 2) Při pracovním úraze - Úřední záznam či protokol 2. Čestné prohlášení o věcné škodě – je potřeba napsat, které věci byly v důsledku nehody zničeny, kdy byly pořízeny a cenu, pokud jsou k dispozici účtenky, ofotit a připojit k čestnému prohlášení. 3) Čestné prohlášení – ošetřování člena domácnosti – zde ten, kdo pečuje o postiženého, napíše prohlášením v tom smyslu, že od --- do --- pečoval o nemocného, v jakém rozsahu/ nezapočítává se doba hospitalizace ve zdravotnickém zařízení/. 4) Čestné prohlášení – účelně vynaložené náklady spojené s léčením – zde je potřeba napsat: a) Náklady spojené s přilepšením ke stravě při pobytu v nemocnici – nákup hodnotné stravy jako např. sýry, jogurty, džusy, šunka, ovoce, zelenina atd. – denní výdej by měl být okolo 40,- Kč, tedy od data pobytu v nemocnici do propuštění do domácího léčení. b) Výdaje na léky, na které přispívá VZP jen částečně nebo vůbec ne, tj. jejich název, na co jsou určeny, cena /pokud možno doložit potvrzením od ošetřujícího lékaře o nutnosti užívat dané léky a účtenky z lékárny o ceně/. Zde je možno připsat i náklady na rehabilitaci v případě, že pacient si tyto musí připlácet /nutno předložit doporučení

lékaře, potvrzení o docházkách na rehabilitační cvičení – potvrzení o ceně/, toto se týká též plavání /pokud lékař doporučí – nutno přiložit potvrzení od lékaře a účty/.

c) Náklady na zakoupení léčebných pomůcek. Pokud vznikly, je třeba napsat název, na jaký účel, cena /nutno přiložit účet a doporučení od ošetřujícího lékaře/.

d) Náklady spojené s cestami do zdravotnických zařízení, rehabilitace, kontroly apod. V případě, že na cesty byl používán osobní automobil – je nutno napsat datum – z jakého místa – kam a zpět – počet km. Pokud se dojíždí MHD - schovávat jízdenky, v případě, že nejsou k dispozici napsat cenu, to samé platí i pro cestu autobusem, vlakem, taxíkem.

5) Potvrzení od zaměstnavatele o ztrátě na výdělků po dobu pracovní neschopnosti – rozdíl mezi průměrným výdělkem před poškozením a nemocenskými dávkami /rozhodné období pro výpočet je čtvrtletí před úrazem/. V případě, že je poškozený soukromý podnikatel, je třeba předložit daňové přiznání z předchozího období před úrazem a potvrzení o výplatě nemocenských dávek, pokud je poškozený dostává.

6) Rozhodnutí ČSSZ o přiznání plného či částečného invalidního důchodu /pokud je poškozenému přiznán po úraze/. Pro nárok ztráty na výdělků po skončení pracovní neschopnosti /je-li přiznán důchod, nebo je-li poškození v důsledku postižení přeřazen na méně placené místo/ je potřeba předložit potvrzení od zaměstnavatele o průměrném výdělků před přiznáním důchodu. Rozhodným obdobím pro výpočet této ztráty je čtvrtletí před přiznáním invalidního důchodu a vypočítává se z průměrných hrubých výdělků dvou až tří zaměstnanců, včetně přesčasů, odměn atd., kteří v rozhodném období vykonávali stejnou práci jako poškozený. Tento doklad by měl poškozen vyžadovat od zaměstnavatele.

7) Likvidační zprávy z pojišťovny o platbách, které byly již poškozenému uhrazeny.[www.bkb.cz]

1.8.5 ROZVOJ VIKTIMOLOGICKÉHO PORADENSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Zájem o problematiku obětí trestných činů se začíná systematicky rozvíjet v 80. letech 20. století. Hlavním podnětem pro rozvoj mezinárodního hnutí na podporu obětí trestných činů byl nárůst kriminality (téměř ve všech zemích světa) a oslabená pozice obětí trestného činu v souvislosti s historickým vývojem procesního práva. Celospolečenská diskuse o postavení a právech obětí trestných činů se v České

republice začala rozvíjet na počátku v 90. let. V roce 1991 zahájila v Praze svou činnost první viktimologická poradna - poradna občanského sdružení Bílý kruh bezpečí. Na vysokých školách, které připravují budoucí pracovníky orgánů činných v trestním řízení, figuruje ve studijních programech nejčastěji Forenzní psychologie, jejíž součástí jsou vybrané pasáže z viktimologie nebo přímo Viktimologie (nauka o obětech trestných činů) jako samostatná disciplína. Relativně malá pozornost je věnována viktimologickým otázkám ve studijních programech, ve kterých jsou připravováni budoucí profesionálové pro široké spektrum sociálních služeb. V akademickém roce 2000/01 byla studentům magisterského oboru Sociální práce se zaměřením na poradenství na Filozofické fakultě Ostravské univerzity v Ostravě nabídnuta výběrová disciplína "Viktimologické poradenství" s hodinovou dotací 1/1. V akademickém roce 2004/05 byl předmět zařazen mezi povinně volitelné disciplíny studijního oboru veřejná správa a regionální politika na Slezské univerzitě v Opavě. [www.bkb.cz]

1.8.6. ORGANIZACE PRO POMOC OBĚTEM V ČESKÉ REPUBLICCE

V České republice pomáhá obětem trestných činů od roku 1991 Bílý kruh bezpečí, a to prostřednictvím svých šesti poraden (Brno, Olomouc, Ostrava, Pardubice, Plzeň, Praha), centrály a telefonní linky s nepřetržitým provozem. V seznamu jsou uvedené některé další organizace a webové stránky, kde se mohou oběti trestných činů informovat nebo poradit: www.nasilí.unas.cz – on-line poradna nejen pro oběti domácího násilí, www.stopnasili.cz - on-line poradna zabývající se všemi druhy násilí, www.koordona.cz – koalice organizací proti domácímu násilí, Acorus, občanské sdružení – zabývající se pomocí obětem domácího násilí.

1.9 POMOC OBĚTEM V EVROPĚ

Problematika odškodňování obětí trestné činnosti se od poloviny osmdesátých let promítá nejen do mezinárodních dokumentů, ale i do vnitrostátního zákonodárství jednotlivých evropských zemí. Skutečnost, že řada států věnuje právní úpravě odškodňování obětí trestné činnosti v poslední době pozornost, vychází z uznání povinnosti státu dbát o dodržování základních práv a svobod a o jejich ochranu a je tedy

i výrazem jeho odpovědnosti v případech jejich porušení. Od konce druhé světové války trvale rostl a sílil napříč Evropou zájem o potřeby a práva obětí trestných činů. V roce 1990 založilo ve švédském Stockholmu třináct národních organizací pro pomoc obětem kriminality „Evropské fórum pro služby obětem“ (dále jen Evropské fórum). K zakládajícím organizacím z Belgie, Francie, Irské republiky, Lucemburska, Německa, Nizozemí, Portugalska, Rakouska, Švédska, Švýcarska a Velké Británie později přibýly organizace z České republiky, Finska, Maďarska a Slovenska a další. Česká republika je v Evropském fóru zastoupena od roku 1996 občanským sdružením Bílý kruh bezpečí. Ceremoniálu přijetí za člena byl na konferenci Evropského fóra v Bruselu přítomen i tehdejší velvyslanec České republiky v Belgickém království pan Jaroslav Šedivý. Jakýkoli trestný čin způsobuje oběti a její rodině řadu obtíží a vyvolává značnou úzkost. Zůstane-li oběť se svými potížemi sama, její traumatické reakce se prodlužují a zvětšují. Nezřídka dochází k pocitům odcizení a strachu. Mnohem lépe se s následky zločinu vyrovnají oběti, které mají příležitost otevřeně a s důvěrou v porozumění hovořit o tom, co se jim stalo, s osobami, které byly speciálně vyškoleny v poskytování podpory a pomoci. Každému v takové situaci významně pomohou informace o právech poškozeného v trestním řízení, o všech dosažitelných službách a o průběhu trestního řízení. Cílem Evropského fóra pro služby obětem je: podpora rozvoje efektivních služeb pro oběti trestných činů v celé Evropě; podpora spravedlivé kompenzace obětí trestných činů v celé Evropě, a to bez ohledu na národnost dotčené oběti; podpora práv obětí trestných činů v Evropě s přihlédnutím k jejich účasti v trestním řízení a při jednání s kompetentními úřady; výměna zkušeností a informací mezi členskými organizacemi za účelem sdílení znalostí a nejlepší praxe. Evropské fórum se zavazuje zajistit následující služby a pomoc obětem trestných činů: porozumět nejčastějším problémům, kterým oběti čelí; informovat oběti o jejich právech; zajistit psychologickou, emocionální a praktickou pomoc během celého trestního řízení; předat oběti do péče specialistů, jestliže se to jeví nezbytným. Evropské fórum je přesvědčeno, že práva obětí v trestním řízení musí být vyvážená a mít stejnou prioritu jako práva obviněného. Proces s obviněným nesmí zvýšit stres či přinést další problémy obětem trestných činů. Organizace sdružené v Evropském fóru se zavázaly, že budou ve svých zemích tyto

služby obětem založené na znalostech a schopnostech vyškolených dobrovolníků a zaměstnanců rozvíjet a informovat oběti o jejich dosažitelnosti. Tyto organizace jsou přesvědčeny, že ve všech evropských zemích by měly existovat služby dostupné obětem. Oběti by měly disponovat informacemi o tom, že tyto služby existují a jakým způsobem je lze kontaktovat. Evropské fórum je přesvědčeno, že demokratické společnosti mají povinnost zmírnit následky trestného činu včetně negativních dopadů viktimizace na různé aspekty života. Když dojde k násilí, je nezbytné, aby jeho oběti obdržely přiměřenou finanční kompenzaci za svá zranění, ztrátu na výdělků a emoční újmu, a to co nejdříve po spáchání trestného činu. V současnosti existuje v Evropě mnoho forem finanční kompenzace dostupné obětem, a to v závislosti na druhu trestného činu, jehož obětí se příslušná osoba stala, a na zemi, ve které došlo ke spáchání trestného činu. Členové Evropského fóra jsou přesvědčeni, že taková praxe není správná a předkládají návrhy všem relevantním institucím s cílem: aby byla ve všech evropských zemích kompenzace dostupná obětem trestných činů směřujících proti osobní integritě, a to na úrovni odrážející hodnotu odškodnění, která je nyní poskytována obětem dopravních a průmyslových nehod; aby byla kompenzace poskytována rovnocenně všem osobám cestujícím či žijícím v Evropě. Evropské fórum vypracovalo v rámci spolupráce mezi národními organizacemi pro pomoc obětem tři doporučení upravující obecné standardy týkající se obětí: 1) prohlášení o právech obětí v trestním řízení (1997). Toto prohlášení zakotvuje doporučené principy a základní práva, kterými by měly být oběti nadány v průběhu trestního řízení. 2) prohlášení o sociálních právech obětí trestných činů (1998). Toto prohlášení zakotvuje základní principy a práva, jichž by se mělo obětem dostat v souvislosti se zdravotní péčí, zabezpečením domova, zaměstnaností, soukromím, příjmem, vzděláním a dalšími službami obětem. Prohlášení také detailně upravuje právo oběti na kompenzaci. 3) prohlášení o právech obětí na standardní služby (1999). Toto prohlášení zakotvuje minimální standardy, které by se měly používat ve všech organizacích poskytujících pomoc a podporu obětem trestných činů. Evropské fórum usnadňuje prostřednictvím své sítě pro služby obětem rozšíření nejlepší praxe, poskytuje podporu a školení novým

organizacím. Představitelé všech členských organizací se na každoročních konferencích pravidelně setkávají za účelem rozvoje jejich praxe. [www.lp.cz]

2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

Předmětem výzkumu jsou oběti trestných činů, které byly poškozeny na zdraví. Cílem práce je zmapování současné problematiky obětí trestných činů, u kterých došlo k poškození na zdraví a možnosti uplatnění jejich práv při požadavku náhrady škody, zjištění práv obětí, východiska pro bezproblémové uplatnění a výkon práv v souvislosti s narušením zdraví. Ne vždy je obětí trestných činů soudem přiznána náhrada škody, ač sami považují tento svůj nárok za oprávněný. Součástí výzkumu je sledování, zda byla škoda, pokud byla pachateli soudem uložena, skutečně a jakým způsobem uhrazena. Dalším cílem je rovněž sledování postupů orgánů činných v trestním řízení. Například to, zda řádně a včas poučili poškozeného o jeho právech. Předpokladem je, že poškození nemají v současnosti dostatečné instrumenty pro to, aby se řádně, včas a efektivně domohli svých nároků vůči pachateli trestného činu. Zpravidla mají zvýšené výdaje v souvislosti s uplatněním nároku na náhradu škody a v důsledku nutnosti využití služeb advokáta pro komplikovanost a složitost právního řádu.

3. METODIKA

3.1 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU

Výzkumným vzorkem pro zpracování je čtyřicet uzavřených soudních spisů zaměřených na trestné činy z let 2002-2004, při kterých došlo (často mimo jiné) k ublížení na zdraví. Výzkum probíhal na trestním oddělení Okresního soudu v Českých Budějovicích. Kasuistiky všech případů byly velmi podobné. Někdy se jednalo o trestnou činnost spojenou s alkoholem, a to ať měl pachatel dlouhodobější problémy, nebo byl momentálně opilý, často také ve stavu, kdy nezvládl agresi nebo byl vyprovokován (například incidenty v restauraci).

3.2 SBĚR DAT

Jedná se o techniku sběru dat, kde se analyzují data a poznatky, která jsou obsažena v soudních spisech. Nejprve bylo důležité spisům dobře porozumět a zorientovat se v nich, aby byla minimalizována pravděpodobnost nepřesného vyhodnocení.

Zpočátku bylo nutné nastudovat potřebné informace z literatury a trestního zákona, tj. seznámit se s problematikou obětí trestných činů, poškození zdraví, postupů v případě nároku náhrady škody, i s problematikou pachatelů.

Kvalitativní metodu jsem si vybrala proto, že reprezentuje studium dokumentů, mezi které soudní spisy bezesporu patří. Tato metoda souvisí se zájmem o exploraci. Explorací rozumíme takový postup vědeckého bádání preferovaný zejména tzv. interpretativní sociologií, kdy na základě podrobného studia jevu v konkrétních a přirozených podmínkách docházíme k pojmům a hypotézám.

Jako pomůcku pro sběr dat jsem použila spisový formulář, který obsahuje sedm otázek zabývajících se jak obětí trestných činů, přístupu příslušných orgánů, tak pachatelem, na něž jsem dostávala odpovědi v průběhu studia spisů. Šetření probíhalo od září roku 2007 do března 2008. Výsledky uvádím graficky.

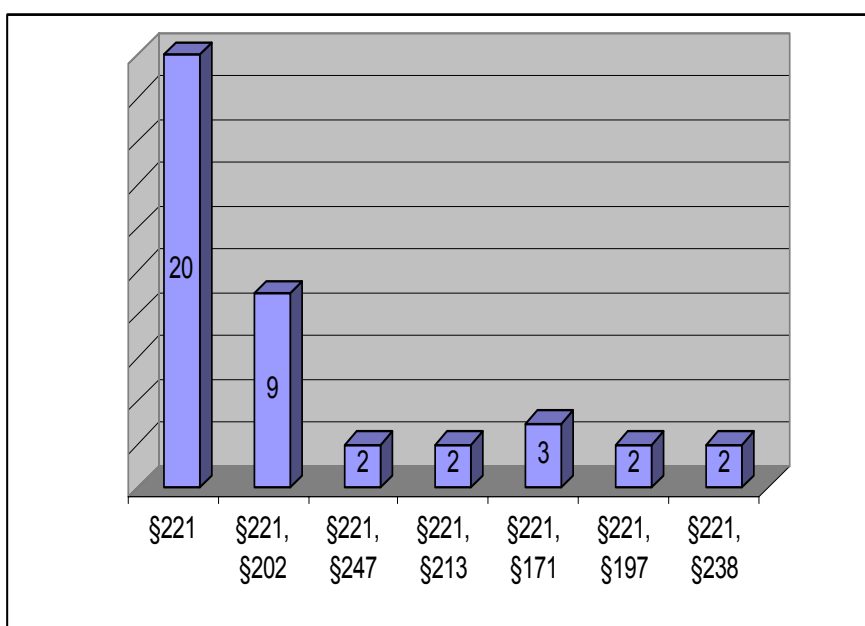
4. VÝSLEDKY

4.1 ANALÝZA SPISOVÉHO FORMULÁŘE

4.1.1 DRUH TRESTNÉ ČINNOSTI

Jak ukázaly spisy Okresního soudu v Českých Budějovicích, ve všech čtyřiceti případech se pachatelé dopustili trestného činu úmyslného ublížení na zdraví podle § 221 trestního zákona. Ve dvaceti případech byli pachatelé odsouzeni pouze podle § 221, v dalších dvaceti případech byly současně spáchány další trestné činy, a to: § 202 Výtržnictví, § 247 Krádež, § 213 Zanedbání povinné výživy, § 171 Maření výkonu úředního rozhodnutí, § 197 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (nyní je již zrušen), a § 238 Porušování domovní svobody. Následující graf ukazuje, kolikrát byly jaké trestné činy spáchány.

Graf č. 1: Počty a druhy trestných činů spáchaných společně s tr.č. podle § 221

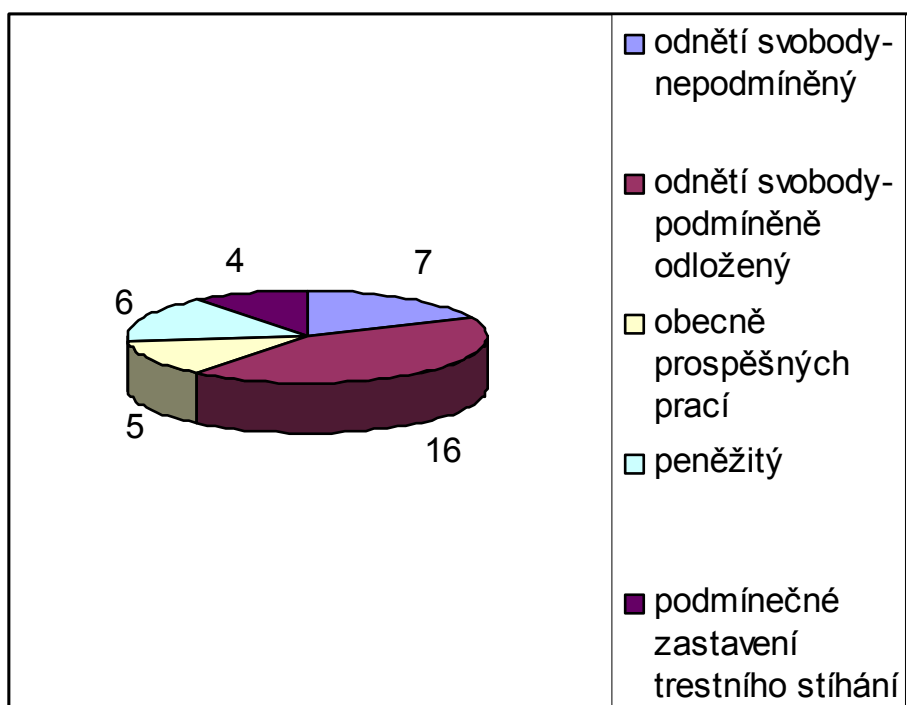

Zdroj: Vlastní výzkum

4.1.2 ULOŽENÉ TRESTY

V § 221 trestního zákona se uvádí, že (1) Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta. (2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi pro výkon jejich povinnosti, b) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání, nebo c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví. (3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt. [Trestní zákon] Předmětem této bakalářské práce jsou pouze trestné činy, jejichž horní hranice je dvě léta. V tabulce uvádím, jaké tresty a v jakém množství byly uloženy. Ve dvou případech přitom byla obžaloba ze strany poškozeného stažena.

Graf č. 2: Druhy a počty uložených trestů spáchaných podle § 221 trestního zákona

Zdroj: Vlastní výzkum

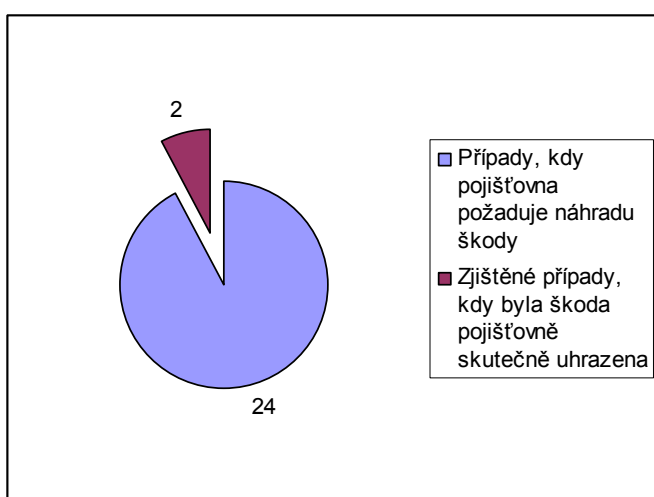
4.1.3 POUČENÍ POŠKOZENÝCH O JEJICH PRÁVECH

Poškozený musí být poučen orgánem činným v trestním řízení o svých právech, a to již v průběhu prvního procesního úkonu. Poškozený má právo nahlížet do spisu a činit návrhy na doplnění dokazování, může se zúčastnit hlavního líčení a veřejného zasedání ve kterém se jedná o odvolání a před skončením trestního řízení se k věci vyjádřit. I toto je součástí poučení. V případech, které slouží našemu výzkumu, byli všichni poškození poučeni o svých právech. Pouze jeden poškozený byl poučen soudem, ostatní Policií České republiky, včetně dvou již uvedených případů, kdy poškození stáhli obžalobu. Všichni poučení, resp. Všichni poškození své poučení, s kterým se seznámili, podepsali.

4.1.4 NÁHRADA ŠKODY

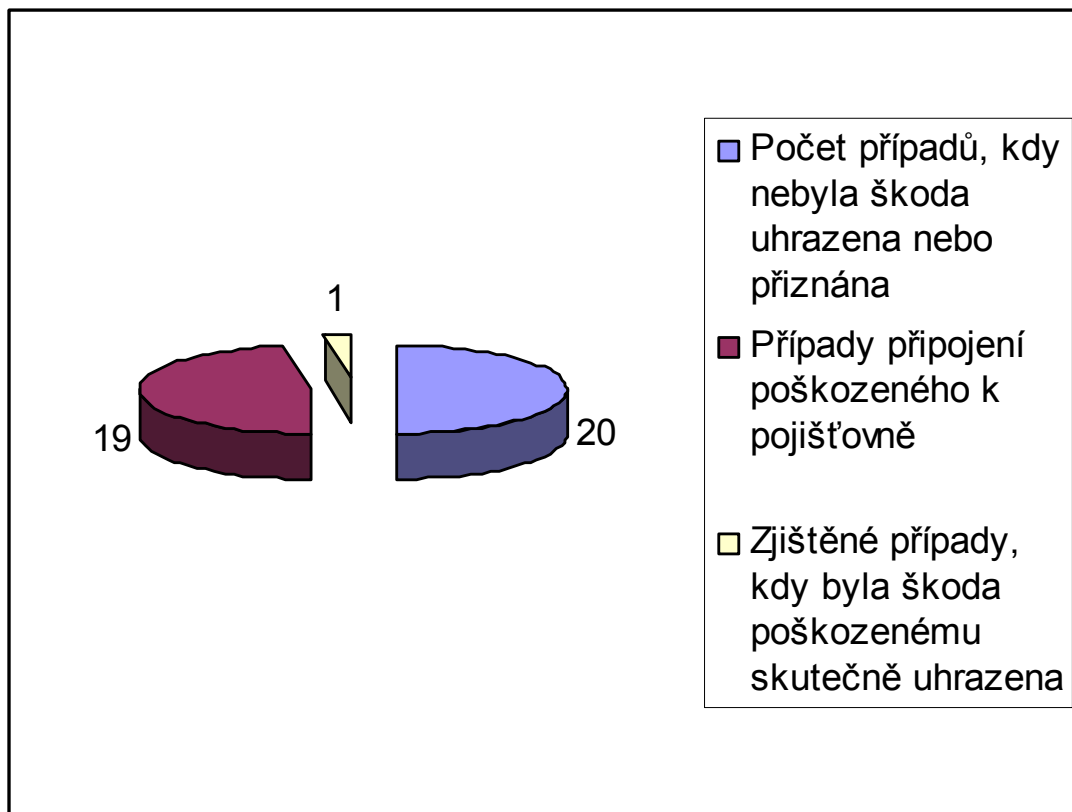
Ve většině případů našeho výzkumu požadovala náhradu škody zdravotní pojišťovna, a to za výlohy za ošetření poškozeného. Ne všichni poškození se k požadavku náhrady škody připojili. Převážně se totiž v našem výzkumu jedná o způsobené rány do obličeje sevřenou dlaní. Pojišťovna požadovala náhradu především, ale nejen u případů, kdy pachatel poškozeného napadl v opilosti nebo v záchvatu zlosti.

Graf č. 3: Případy, kdy pojišťovna požadovala náhradu škody

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 4: Případy, kdy se k náhradě škody připojil poškozený

Zdroj: Vlastní výzkum

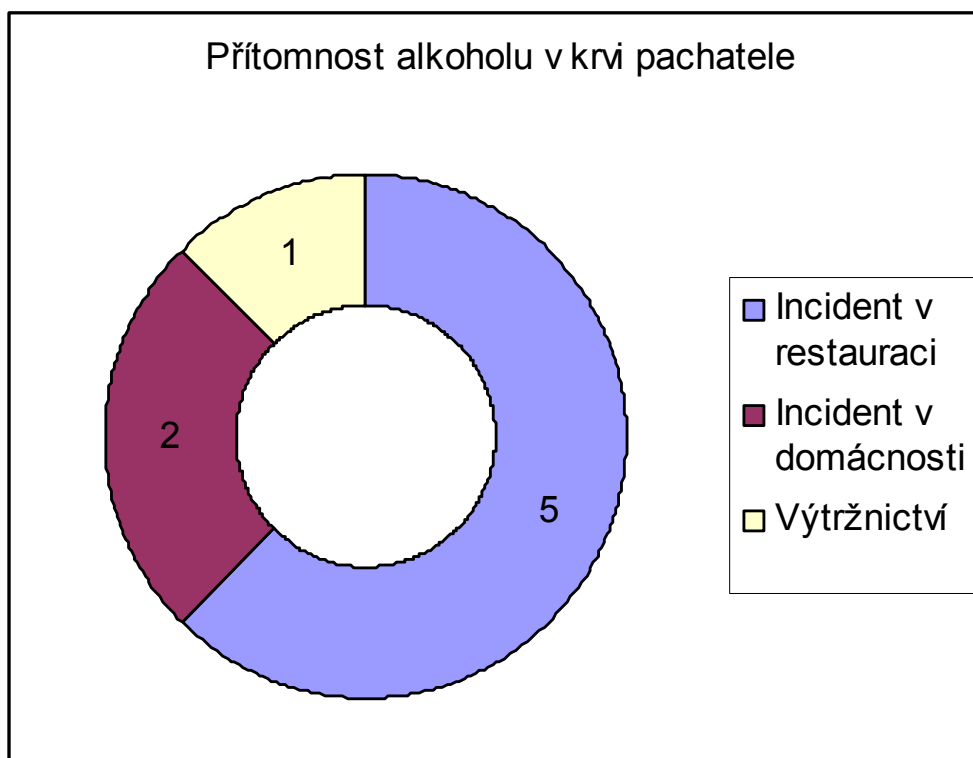
Pokud nebyl uložen dohled probačního úředníka, nejsou v trestních spisech založeny informace, poznámky a zprávy, zda byla škoda pachatelem poškozenému nebo pojišťovně skutečně uhrazena, pokud mu byla soudně uložena. Důvodem je fakt, že soudy tuto povinnost u pachatele nezkontrolují, neboť pokud má pachatel podmíněně odložený trest a nespáchá v této podmínce jiný trestný čin, je vždy rozhodnuto že se osvědčil. Pod spáchá této době trestnou činnost, je nařízeno veřejné zasedání a zkoumá se jeho dosavadní život. Ten je zkoumán vždy, pokud je nařízen dohled. Při této příležitosti se probační úředník ptá, zda škodu zaplatil. U trestu obecně prospěšných prací se nezkontroluje, zda byla nahrazena škoda.

Data u odpovědi číslo sedm ze spisového formuláře (viz příloha) tedy nemohou být určena, neboť soudy tyto informace nevyžadují, tudíž je nemají v soudních spisech založené, ani jinak k dispozici. Uskutečněná náhrada škody byla ze čtyřiceti soudních spisů evidována a zaznamenána pouze jedna, kdy se poškozený k pojišťovně připojil. U dvou případů bylo zjištěno, že škoda byla nahrazena pouze pojišťovně.

4. 2 PŘÍTOMNOST ALKOHOLU V KRVI PACHATELE PŘI PÁCHÁNÍ TRESTNÉHO ČINU

Jak je uvedeno v soudních spisech, při páchání některých trestných činů, které měly za následek ublížení na zdraví, sehrál určitou roli alkohol. Konkrétně se tak stalo v osmi případech našeho vzorku, a to při ublížení na zdraví v restauraci, v domácnosti (domácí násilí) a v případě, kdy bylo součástí výtržnictví.

Graf č. 5: Incidents, při nichž měl pachatel v krvi alkohol

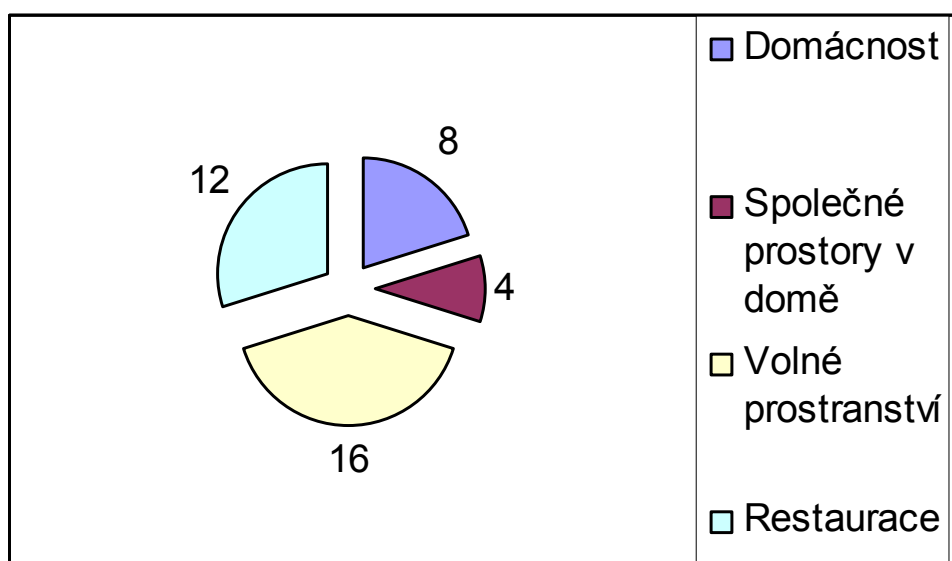

Zdroj: Vlastní výzkum

4.3 MÍSTA PÁCHÁNÍ TRESTNÝCH ČINŮ

Místa, na kterých byly trestné činy spáchány, se od sebe nijak výrazně neliší. Byly jimi restaurace, domácnosti i společné prostory, volná prostranství. V restauracích byly nejčastěji spáchány trestné činy, při kterých sehrál roli alkohol. V domácnosti se zase nejčastěji odehrálo napadení člena rodiny. Ve volných prostranstvích, tj. na ulici zase byly páchany trestné činy spojené s majetkovou kriminalitou.

Graf č. 6: Místo páchaní trestného činu a jejich počty na daném místě

Zdroj: Vlastní výzkum

5. DISKUSE

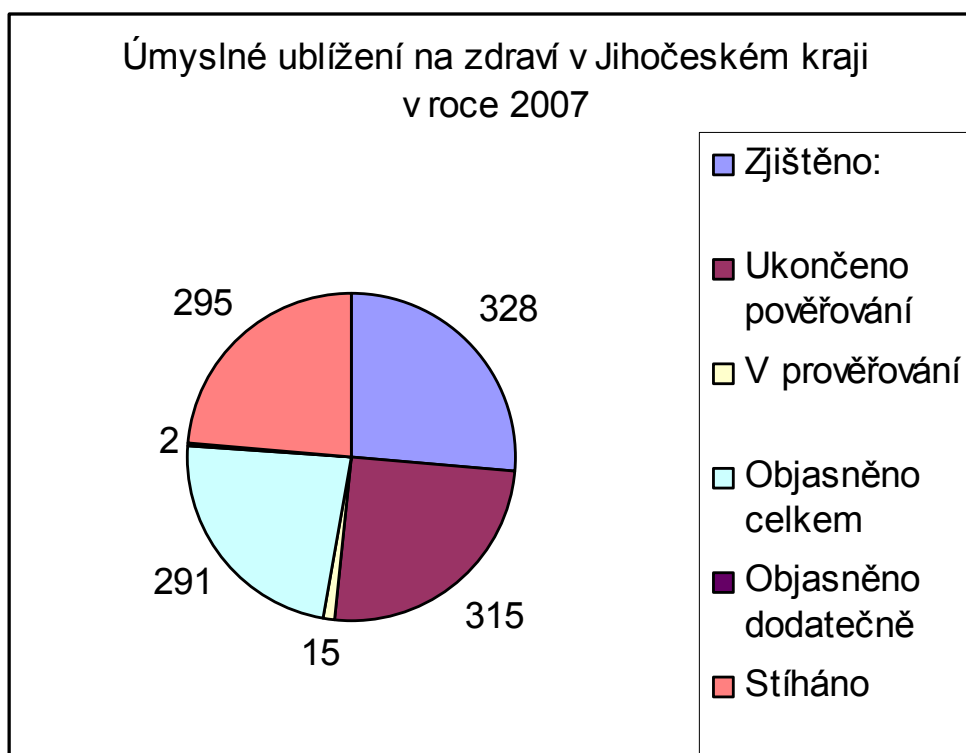
Dojde-li ke způsobení škody, předpokládá se, že první možností jejího vypořádání je dohoda mezi poškozeným a škůdcem. Ta by měla samozřejmě odpovídat zákonným pravidlům. Ne vždy ale mají poškození objektivně možnost v přijatelné lhůtě dosáhnout náhrady škody na pachateli, proto jsou zákonem stanovené podmínky, za nichž stát poskytne finanční pomoc na částečné odškodnění těch, kterým byla způsobena vážnější újma na zdraví. Problematika odškodňování obětí trestné činnosti se od poloviny osmdesátých let promítá nejen do mezinárodních dokumentů, ale i do vnitrostátního zákonodárství jednotlivých evropských zemí. Významným mezníkem se v tomto směru stala Evropská úmluva o odškodňování obětí násilných trestných činů z 24. listopadu 1983. Oběť je širší pojem než poškozený hlavně proto, že nezahrnuje jen osoby, které utrpěly nějakou újmu v přímé souvislosti s trestným činem, ale i osoby, u nichž k takové újmě došlo zprostředkovaně. Za oběti se někdy považují nejbližší členové rodiny přímé oběti trestné činnosti a osoby, které byly na její péči odkázány, pokud jim vznikla nějaká újma. I pojetí škody v souvislosti s kategorií „obětí“ je v mezinárodních dokumentech zpravidla širší než u pojmu „poškozený“. Širší v tom smyslu, že se tu berou v úvahu jakékoliv škody psychické, emocionální strádání, omezení základních práv a zpravidla i tzv. druhotná viktimizace, jíž se rozumí zejména četné nepříjemnosti a výdaje, jež oběť musí snášet v souvislosti s následným trestním řízením.

Pokud se ale jedná o poškození zdraví, jsou na místě určitá pravidla a je proto často nezbytné přivolat policii či lékaře. V těchto případech se dalšími účastníky stává také zdravotní pojišťovna. Je možné, že pachatel sice připustí svou odpovědnost za způsobenou škodu, ale z různých důvodů nesouhlasí s výší náhrady škody-může se domnívat, že poškozený si za problém může zčásti sám. V našem výzkumu však toto uvědomění si této možnosti bylo výjimkou. Často totiž pachatelé do vyšetřovacího protokolu uvedli, že byli k činu vyprovokováni, přiznali i vliv alkoholu. Někdy je možné po určitém jednání dosáhnou dohodou určitého kompromisu, pokud není možné jako v případech tohoto studia tyto vzájemné spory překonat, nezbyvá poškozenému, než se obrátit na soud s příslušnou žalobou o náhradu škody. V některých případech ale

poškozený neví, jak správně postupovat. V tom by mu měly být nápomocny příslušné orgány, resp. policie. Ze soudních spisů vybraných pro tento výzkum vyplývá, že oběti byly dobře seznámeny se svými právy. Kvůli výzkumu bych uvítala, kdyby soudy evidovaly také údaje o průběhu splácení nebo nesplácení škody. Pak by mohl být rozšířen i o tyto výsledky. S výzkumem jsem neměla žádné potíže, s vzorkem se pracovalo dobře.

Na závěr uvádím pro přehled statistiku policejního prezidia České republiky o kriminálních činech v Jihočeském kraji v roce 2007. Stíháno bylo 295 osob.

Graf č. 7: Počty kriminálních činů v Jihočeském kraji v roce 2007

Zdroj: Policejní prezidium ČR

6. ZÁVĚR

Soudy nemají povinnost vést záznamy o tom, zdali-byla uložena náhrada škody skutečně pachatelem zaplacená. Tato zjištění byla původně cílem výzkumu pro tuto bakalářskou práci. V několika soudních spisech byly sice doloženy některé doklady o zaplacení části škody poškozenému od pachatele, zda byla ale náhrada skutečně zaplacená v celkové výši již soud nesleduje. Problematiku skutečného plnění této povinnosti sleduje Probační a mediační služba České republiky. Toto téma může být inspirací pro některá další studia. Od tohoto původního záměru jsem tedy musela upustit, cíl práce, zmapování situace obětí trestných činů s poškozením zdraví a jejich požadavků na náhradu škody však byl splněn.

Pro účely této práce byla jsem se specializovala na páchaní trestného činu podle § 221 trestního zákona, úmyslného ublížení na zdraví, kdy polovina těchto případů se posuzovala pouze podle tohoto paragrafu, ve druhé polovině byli obžalovaní posuzováni a odsouzeni kromě § 221 také podle dalších paragrafů, nejčastěji podle § 202 Výtržnictví. V nadpoloviční většině žádal poškozený (fyzická osoba, zdravotní pojišťovna nebo obě současně) náhradu škody. Ne vždy jim ale byla soudem přiznána. Jednalo se nejčastěji o sporné případy, např. ublížení na zdraví v opilosti. Nejčastějším uloženým trestem byl podmíněně odložený trest odnětí svobody, který byl uložen v šestnácti případech. Bylo tak učiněno i z toho důvodu, že ublížení na zdraví nebylo závažné a že horní hranice činů, které jsou předmětem tohoto výzkumu, činí dvě léta. Poškození byli ve všech případech písemně poučeni o svých právech, a to již při prvním výslechu policií, resp. v jednom případě soudem. Poučení může kromě soudu nebo policii předložit také státní zástupce. Všichni poškození toto poučení podepsali. Orgány činné v trestním řízení tedy tuto povinnost splnily, což bylo také jedním z cílů výzkumu. Všechny cíle, které byly stanoveny, byly v této práci splněny nebo objasněny.

Práce by mohla být přínosem i do zdravotně-sociální oblasti, neboť součástí je i větší množství rozlišení jednotlivých druhů obětí, a to nejen z kriminologického, ale například i z psychologického hlediska, neboť klade důraz nejen na právní postupy

v případě poškození zdraví, ale zabývá se i psychologickými aspekty nejen bezprostředně po spáchání trestného činu.

7. KLÍČOVÁ SLOVA

Oběť – fyzická osoba, jíž byla způsoben újma na majetku, penězi, zdraví nebo životě.

Pachatel – též subjekt trestného činu, naplňuje všechny znaky trestného činu, nebo se o trestný čin pokoušel. V širším slova smyslu je pachatelem též návodce, organizátor a pomocník

Škoda - v českém právu znamená újmu, kterou jedna osoba (poškozený) utrpí na svém majetku, penězi ocenitelných majetkových právech nebo na zdraví v důsledku protiprávního jednání jiné osoby.

Trestný čin - označení pro jednání, kterým pachatel zásadním způsobem poškozuje nebo ohrožuje státní mocí chráněné zájmy a které proto stát trestá odnětím svobody nebo jiným způsobem. Termín je morálně indiferentnější náhradou za původně eticko-právní výrazy zločin a přečin. Méně závažný delikt se nazývá přestupek.

Viktimologie – vědní disciplína, součást kriminologie. Zkoumá roli oběti trestného činu pro jeho genezi, odhalování a stíhání. Zabývá se též způsoby pomoci obětem trestných činů.

8. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. BIČOVSKÝ, J., HOLUB, M. *Náhrada škody podle občanského, obchodního, pracovního a správního práva*. 1. vyd. Praha : Linde, 1995. 407 s. ISBN 80-85647-53-2.
2. ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Praha : Portál, 2000. 218 s. ISBN 80-7178-475-3.
3. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Oběti domácího násilí. *Www.help.cz* [online]. 2007 [cit. 2008-03-29]. Dostupný z WWW: <www.help.cz>.
4. DOLENSKÝ, Adolf, et al. *Trestní zákon a související předpisy : stručný komentář*. 1. vyd. Praha : Eurounion, s. r. o. , 1995. 235 s. ISBN 80-85858-23-1.
5. CHMELÍK, J., IVOR, J., Porada, V. *Trestní právo hmotné*. Praha: Linde Praha, a. s. 2007. 280 stran. ISBN 978-80-7201-652-5
6. JELÍNEK, J. *Poškozený v českém trestním řízení*. Praha : Karolinum, 1998. 227 s. ISBN 80-7184-618X.
7. KRÁL, V. *Odškodňování obětí trestné činnosti. Zákony s poznámkami*. 1. vydání. Praha, C. H. Beck 1998. 135 s. ISBN 80-7179-175-X
7. NOVOTNÝ, O., et al. *Trestní právo hmotné I. : Obecná část*. 1. vyd. Praha : Codex, 1997a. 212 s. ISBN 80-85963-24-8.
8. NOVOTNÝ, O., et al. *Trestní právo hmotné II. : Zvláštní část*. Praha : Codex, 1997b. 215 s. ISBN 80-85963-24-8.
9. OSMANČÍK, O, ROZUM , J. *K problematice obětí zločinu*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1993. 189 s.
10. SOCHŮREK, Jan. *Nástin vybraných problémů viktimologie*. 1. autoriz. vyd. Liberec : Technická univerzita, 2003. 81 s. ISBN 80-7083-747-4.
11. STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno : Masarykova univerzita, 2003. 660 s. ISBN 80-210-3271-5.
12. *Www.juristic.cz* [online]. Spolek Juristic. Plzeň : 1999 , 21.10.2007 [cit. 2007-10-21]. Dostupný z WWW: <www.juristic.cz>. ISBN 1802-789X.
13. *Www.llp.cz : Lidská práva ve zdravotnictví* [online]. Praha : 2000 [cit. 2007-10-22]. Dostupný z WWW: <www.llp.cz>.

14. *Www.ok.cz/iksp/kriminologie* [online]. 1998 [cit. 2007-10-28]. Dostupný z WWW: <www.ok.cz/iksp/kriminologie>.
15. *Www.bkb.cz* [online]. 1992 [cit. 2007-11-11]. Dostupný z WWW: <www.bkb.cz>.
16. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
17. Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád,
(Zejména části: Hlava 3 od § 138, Druhy nákladů řízení, Podání žaloby od § 232 hlavně
ale hlava 2 od § 246)
18. Listina základních práv a svobod, jako součást ústavního pořádku České republiky,
jak vyplývá ze změny provedené ústavním zákonem č. 162/1998 Sb.
19. Zákon č. 209/1997 Sb., O poskytnutí pomoci obětem trestné činnosti a o změně a
doplnění některých zákonů